

Жас ғалымдар кеңесінің 2025-2026 оқу жылына арналған іс-шара жоспарына сәйкес, «Экотуризм сәнді тренд пе, әлде экономикалық дамудың жаңа драйвері ме» тақырыбында өткізілген іс-шараның есебі:

Өткізілген күні: 01 маусым 2026 жыл

Өткізілген орны: Туризм және қонақжайлылық университеті, ректорат 104 ауд.

Дәріскер: PhD докторы, қауымдастырылған профессор Баймаганбетов Сабит Туленбаевич және магистр оқытушы Агниязов Биржан Ерболович.

2026 жылдың 01 маусымында Туризм және меймандостық университетінің 104 аудиториясында білім алушылар қатысуымен пікірталас өткізілді. Пікірталастың негізгі тақырыбы – «Экотуризм сәнді тренд пе, әлде экономикалық дамудың жаңа драйвері ме» болды. Бұл іс-шараның басты мақсаты – экотуризм феноменіне тек сыртқы жарнамалық қабығы тұрғысынан емес, терең әлеуметтік-экономикалық және экологиялық тұрғыдан шынайы баға беру болып табылады.

Модератор Баймаганбетов Сабит Туленбаевич өз сөзінде жаһандық экономика да, қоғамдық сана да трансформация кезеңін бастан кешіруде екенін атап өтіп, осы өзгерістердің қақ ортасында тұрған өзекті тақырыптардың бірі — экотуризм екеніне тоқталып өтті. Бүгін біз осы заманауи феноменнің шынайы табиғатын ашу үшін бас қосып отырмыз деді. Бір жағынан, біз «жасыл» маркетингтің, эстетикалық глампингтер мен әлеуметтік желідегі эко-сәннің куәсіміз. Екінші жағынан, экотуризм — шалғай өңірлерді дамытудың, жергілікті халықты жұмыспен қамтудың және мұнайға тәуелсіз экономика құрудың бірегей тетігі ретінде ұсынылып жүр. Бүгінгі пікірталаста екі түрлі салмақты көзқарас соқтығысады дей келе сөзді бірінші топқа берді.

Бірінші болып сөз алған тарап Құрметті төраға, қадірлі қауым және оппоненттер!

Бүгінде «эко», «жасыл», «тұрақты даму» деген сөздер трендке айналды. Алайда, біз сыртқы әдемі жарнама мен шынайы экономикалық шындықты ажырата білуіміз керек. Менің ұстанымым анық: қазіргі таңдағы экотуризм — бұл экономиканы алға сүйрейтін жаңа драйвер емес, бұл — тұтынушылардың психологиясымен ойнайтын уақытша сәнді тренд және капиталистік маркетингтің жаңа құралы.

Біріншіден, қазіргі экотуризмнің негізі — **«Greenwashing»** немесе **«жасыл бүркемелеу»**. Туристік компаниялар мен қонақүйлер өздерінің қызметтеріне «эко» деген айдар тағып, бағаны бірнеше есе өсіруді әдетке айналдырды. Қонақүйде пластик құтыларды қағазға ауыстыру немесе сүлгілерді күн сайын жумау туралы хабарлама ілу — бұл табиғатты қорғау емес, бұл — бизнестің шығындарын азайтып, табысын еселеу айласы.

Екіншіден, бұл трендтің **жабайы табиғатқа тигізер зияны** экономикалық пайдасынан әлдеқайда көп. Экотуризм сәнге айналған сайын, бұрын адам аяғы баспаған, экосистемасы нәзік аймақтарға (мысалы, мемлекеттік ұлттық парктерге, қорықтарға) туристер ағылады.

Үшіншіден, экотуризмнің **тұрақсыздығы**. Сән — құбылмалы нәрсе. Бүгін адамдар орман ішіндегі үйшіктерде демалғысы келсе, ертең жаңа бір тренд пайда болады (мысалы, кибер-туризм немесе өндірістік туризм). Тұрақсыз трендке сүйеніп үлкен экономикалық стратегия құру — қауіпті қателік.

Қорыта айтқанда, экотуризм қазіргі сипатында — бұл жай ғана әдемі суреттер мен сәнді бренд. Ол ірі өндіріс, технология немесе сауда сияқты ЖІӨ-ні (жалпы ішкі өнімді) өсіретін жаңа тұрақты драйвер бола алмайды деп өз ойын аяқтады

Екінші тарап болса өз сөзінде - оппоненттер экотуризмді тек үстіртін, Instagram-дағы суреттер деңгейінде ғана бағалап отыр. Алайда, заманауи экономикалық ғылым мен халықаралық тәжірибе мүлдем басқаны дәлелдейді. Экотуризм — бұл уақытша ермек емес, бұл — әлемдік туризм индустриясындағы ең жылдам дамып келе жатқан, шикізатқа тәуелсіз, «жасыл» экономиканың нақты драйвері.

Біріншіден, экотуризм — бұл **өңірлік және ауылдық аймақтарды дамытудың бірегей құралы**. Әдетте, дәстүрлі өндіріс немесе зауыттар жетпейтін шалғай ауылдарда, табиғаттан басқа ресурс болмайды. Экотуризм дәл осы шалғай өңірлерге инвестиция тартады. Шетелдік немесе отандық турист эко-аймаққа барғанда, оның ақшасы ірі олигархтар мен шетелдік қонақүй желілерінің қалтасына емес, тікелей жергілікті халықтың қолына түседі.

Екіншіден, экотуризм **мультипликативті әсерге ие**. Ол тек бір сала емес, өзімен бірге аралас салаларды дамытады. Эко-аймақтарға туристерді тарту үшін мемлекет пен жеке бизнес инфрақұрылымды дамытуға мәжбүр болады: жолдар салынады, сапалы байланыс пен интернет тартылады, экологиялық көлік логистикасы құрылады.

Үшіншіден, бұл — **ұзақ мерзімді капиталды сақтау стратегиясы**. Дәстүрлі «массалық туризм» ресурстарды аяусыз тауысады (үлкен қонақүйлер тонналап қалдық шығарады, суды шектен тыс тұтынады). Ал экотуризмнің негізгі қағидасы — табиғатты сақтай отырып табыс табу. Экономикалық тілмен айтқанда, бұл — табиғи капиталды құртпай, оның «пайызымен» өмір сүру.

Қорытындылай келе, экотуризм — бұл мұнай мен газға тәуелділіктен арылғысы келетін елдер үшін, соның ішінде Қазақстан үшін, тұрақты дамудың алтын дiңгегі. Бұл — сән емес, болашақтың экономикасы! Назарларыңызға рақмет!

Бүгінгі пікірталас өте қызу, мазмұнды және ең бастысы — өте өзекті болды. Екі тарап та өз позицияларын нақты фактілермен, өмірлік мысалдармен және салмақты уәждермен қорғап шықты. Бүгінгі тартыс бізге экотуризмнің екі түрлі келбетін көрсетті.

Бір жағынан, біз **1-спикердің** уәждеріне құлақ аса отырып, қазіргі нарықтағы «жасыл бүркемелеу» (Greenwashing) мен сәнді үстірт трендтердің қаупін анық түсіндік. Экотуризмді жай ғана маркетингтік құрал ретінде пайдалану, бағаны

негізсіз өсіру және мәдениетсіз туризмнің кесірінен жабайы табиғатты бүлдіру — бұл бүгінгі күннің ащы шындығы. Сәннің соңынан соқыр еріп, табиғатты «тұтыну затына» айналдырудың соңы үлкен экологиялық апатқа әкелуі мүмкін екенін ұқтық.

Екінші жағынан, **2-спикердің** дәлелдері бізге экотуризмнің стратегиялық маңызын ашты. Бұл жай ғана демалыс емес, бұл — шалғайдағы ауылдарды тірілтетін, жергілікті халықты жұмыспен қамтитын және шикізатқа тәуелділіктен арылтатын нақты тұрақты экономикалық модель. Орманды кесіп бір-ақ рет пайда тапқанша, оны сақтап, ондаған жылдар бойы табыс көзіне айналдыру — саналы капитализмнің нақты көрінісі.

Бүгінгі дебаттың басты түйіні қандай?

Экотуризм — сәнді тренд ретінде басталғанымен, ол экономикалық дамудың жаңа драйверіне айналуға толық қабілетті қуатты күш. Бірақ ол өзінен-өзі драйверге айналмайды. Ол үшін үш маңызды шарт орындалуы керек:

1. **Мемлекет тарапынан нақты бақылау:** «Жасыл» белгіні иемденген кез келген бизнес қатаң экологиялық стандарттарға сай болуы тиіс.

2. **Бизнестің жауапкершілігі:** Инвесторлар тек бүгінгі пайданы емес, табиғи капиталды ұзақ мерзімге сақтауды ойлауы қажет.

3. **Қоғамның мәдениеті:** Әрбір турист табиғатқа қонақ ретінде барып, артында тек қана із қалдыруды үйренуі тиіс.

Қорыта айтқанда, экотуризм — бұл біздің табиғатқа және өз болашағымызға деген көзқарасымыздың емтиханы. Егер біз бұған тек «сән» деп қарасақ — ұтыламыз, ал егер «драйвер» деп қарап, жүйелі жұмыс істесек — ұтамыз.

Осымен бүгінгі пікірталасымыз аяқталды. Ой бөліскен спикерлерге және өткір сұрақ қойған көрермендерге алғыс айтамыз. Болашағымыз «жасыл», экономикамыз тұрақты болсын! Сау-саламатта болыңыздар!

Жас ғалымдар кеңесінің төрағасы

Н.Н. Пошанов

Есепті дайындаған

Б.Е. Ағниязов